TURVAA RAHASI – OPAS IKÄÄNTYNEELLE

MUMMON MARKAN VARTIJAT

IKÄÄNTYNEIDEN TALOUDELLISEN KALTOINKOHTELUN TORJUNTAHANKE
2018–2021

HYVÄ ESITTEEN LUKIJA!

Mummonmarkan vartijat –hankkessa torjuttiin ikääntyneiden taloudellista kaltoinkohtelua 2018–2021 lisäämällä ikääntyneiden sekä heidän omaistensa ja läheistensä tietoa taloudellisesta kaltoinkohtelusta, huijauksista ja niiden ilmenemismuodoista. Hanke tarjosi myös keinoja korjata tilannetta mahdollisen uhriksi joutumisen jälkeen. Aiheesta kerrottiin mm. puhetilaisuuksissa, seminaareissa ja verkkovälitteisinä tapahtumina. Hankkeessa tehtiin myös artikkeleita ja viestittiin sosiaalisessa mediassa. Tätä opasta postitettiin ja jaettiiin erilaisissa tilaisuuksissa sekä vertaiskouluttajien välityksellä 4000 kappaletta vuonna 2021. Toivottavasti siitä on Sinullekin apua.

Ystävällisesti Mummonmarkan vartijat –hanke

Tätä opasta saa vapaasti painattaa ja jakaa. Painoversion löydät hankkeen tai Suvanto ry:n sivuilta. Tiedot tarkastettu 10/21.

MUMMON
MARKAN
VARTIJAT

TIETOA HUIJAUKSISTA

Huijauksen tavoite on aina hyötyä uhrista taloudellisesti.

Mitä huijari havittelee?

- Verkkopankkitunnuksia
- Maksukorttia ja sen tunnuslukua
- Maksukortin tietoja
- Henkilötietoja
- Käteistä tai tilisiirtoa
- Uhrin sitoutumista kesto-tilaukseen tai kalliiseen peruutusoikeudettomaan tuotteeseen

Keinot näiden saamiseksi voivat olla esimerkiksi:

- Tietojen tai rahan pyytäminen ammattilaisena tai sukulaisena esiintyen
- Tietojen kalastelu arpajaislomakkeella
- Tuttavuuden tai valheellisen rakkauden rakentaminen ja rahan pyytäminen
- Urkkiminen ja näpistäminen maksukorttia käyttäessä
- Puutteellisten tietojen antaminen kaupantekotilanteessa
- Tietovuodolla tai omaisuusvahingolla pelottelu

Lisää tietoa aiheesta:
mummonmarkanvartijat.fi

MUMMON MARKAN VARTIJAT

Erityispiirteitä

- Uhri pyritään saamaan *hätääntymään*
- Uhrille *luvataan suuri voitto tai säästö*
- Painostetaan toimimaan *nopeasti*

Miten ennaltaehkäistä?

- Tunnista huijauksen erityispiirteet
- Suhtaudu epäilevästi voittoihin tai yllättäviin yhteydenottoihin
- Älä tee hätiköityjä päätöksiä rahanpyynnöissä tai kauppatilanteessa
- Suojaa omaisuutesi pankkisi antamin keinoin
- Salaa puhelinnumerosi
- Älä päästä kotiisi kutsumattomia
- Älä anna maksukorttisi tietoja kenellekään

ÄLÄ JÄÄ YKSIN!

Hätätilanteessa soita 112

Pankkien sulkunumero	Rikosuhri-päivystys	Kuluttaja-neuvonta
020 333	**116 006**	**029 505 3050**
24/7	ma-pe 9-20	ma, ti, ke, pe klo 9-12 ja to 12-15

Lisää tietoa aiheesta:
mummonmarkanvartijat.fi

MUMMON MARKAN VARTIJAT

TUNNISTATKO VÄKIVALLAN?

Ikääntyneisiin kohdistuvan väkivallan tekee erityiseksi uhrin iän mukanaan tuoma hauraus ja suojattomuus.

Kaltoinkohtelua on vastuu-, luottamus- tai valtasuhteessa vanhusta kohtaan ilmenevä väkivalta.

Lähisuhdeväkivallassa väkivalta voi kohdistua henkilön nykyiseen tai entiseen kumppaniin, lapseen, lähisukulaiseen tai muuhun läheiseen.

Laiminlyönti on väkivaltaa, jossa henkilö tai henkilöryhmä jätetään vaille hoitoa, apua tai huolenpitoa.

Mikä on väkivaltaa?

- Fyysinen väkivalta
  - Kivun ja vahingon aiheuttaminen kehoon
  - Kiinni pitäminen tai sitominen
  - Hoidon tai lääkityksen laiminlyönti tai ylilääkitseminen
- Henkinen väkivalta
  - Psyykkisen hyvinvoinnin vahingoittaminen esim. haukkumalla tai vähättelemällä
  - Alistaminen, eristäminen, kontrollointi
  - Oman tahdon mukaisesti toimimisen tai tunteiden ilmaisun rajoittaminen
  - Vainoaminen, seuraaminen

Mikä on väkivaltaa?

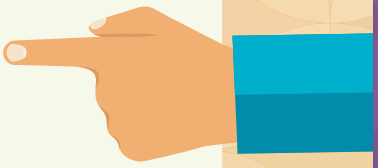

- Seksuaalinen väkivalta
- Taloudellinen väkivalta
  - Taloudellisen itsemääräämisen loukkaaminen tai rajoittaminen
  - Rahojen tai muun omaisuuden myyminen tai hävittäminen ilman lupaa
  - Hyväntahtoisuuden, avun tarpeen, luottamuksen tai alentuneen arviointikyvyn hyväksikäyttö rahanpyynnöissä
  - Kiristäminen, uhkailu ja fyysinen väkivalta taloudellisen hyödyn saamiseksi
- Hengellinen väkivalta
  - Uskonnon tai vakaumuksen varjolla aiheutettua alistamista edellä mainituin tavoin

ÄLÄ JÄÄ YKSIN!

Hätätilanteessa soita 112

Apua lähisuhde-
väkivaltaan 24/7:
Nollalinja
080 005 005

Lisää tietoa aiheesta:
mummonmarkanvartijat.fi

MUMMON
MARKAN
VARTIJAT

TUNNISTATKO TALOUDELLISEN KALTOINKOHTELUN?

Yleensä tekijänä on oma aikuinen lapsi tai lapsenlapsi, puoliso tai muu läheisessä suhteessa oleva henkilö.

Mitä taloudellinen kaltoinkohtelu on?

- Rahan, omaisuuden tai maksuvälineen vaatimista tai väärinkäyttöä
- Taloudellisen itsemääräämisoikeuden loukkaaminen tai rajoittaminen
- Testamentin, valtakirjan tai valtuutuksen laatimista/ laadittamista vastoin uhrin etua tai tahtoa
- Lahjan, lainan, lainantakauksen tai ennakko-perinnön vaatimista vastoin uhrin etua tai tahtoa

Keinot näiden saamiseksi voivat olla esimerkiksi:

- Suostuttelu, painostaminen, jankuttaminen
- Harhauttaminen, luottamuksen hyväksikäyttö
- Henkinen tai fyysinen väkivalta
- Avunantamisen lopettamisella uhkaaminen

Erityispiirteitä

- Uhrin ja tekijän läheissuhde ja tunneside
- Tekijällä voi olla riippuvuusongelmia
- Uhri häpeää ja piilottelee kaltoinkohtelua
- Tekijälle ei haluta seuraamuksia

Kysy itseltäsi:

- Painostetaanko sinua antamaan rahaa tai suostumus rahaan liittyvään toimenpiteeseen?
- Pelotellaanko sinua yksin- tai avuttajäämisellä, jotta suostuisit antamaan rahaa?
- Häviääkö sinulta rahaa tililtä tai kukkarosta?
- Vedetäänkö rahaa ns. välistä asiointiavun yhteydessä?
- Käytetäänkö omaisuuttasi, asuntoasi, lääkkeitäsi tai muuta omaisuuttasi vastoin tahtoasi?
- Tuntuuko sinusta, että joku on vienyt sinulta vallan raha-asioistasi ilman yhteistä sopimusta?

ÄLÄ JÄÄ YKSIN!

Hätätilanteessa soita 112

Apua lähisuhde-
väkivaltaan 24/7:
Nollalinja

080 005 005

Lisää tietoa aiheesta:
mummonmarkanvartijat.fi

MUMMON
MARKAN
VARTIJAT

TUNNISTATKO NETTI- JA PUHELINHUIJAUKSET?

Nettikauppahuijaukset

- Huijari kaupittelee olematonta tavaraa
- Tarjous tai arvontavoitto onkin kestotilaus tai tietojenkalastelua

Tietojenkalastelu

- Huijari urkkii
  - maksukorttisi tietoja tai verkkopankkitunnuksiasi
  - henkilötietojasi tai käyttäjätunnuksiasi
- Huijari saattaa esiintyä viranomaisena

Huijausviestit

- Kalastellaan muiden tahojen nimissä esim. toimitusmaksuja tai päivitysmaksuja
- Kiristetään henkilökohtaisten tietojen paljastamisella

Romanssihuijaukset

- Huijari esiintyy hurmaavana henkilönä, hieroo tuttavuutta ja lopulta alkaa pyytää rahaa
- Hyödynnetään muilta varastettuja kuvia ja väärennettyjä asiakirjoja

Sijoitushuijaukset

- Huijari lupaa sijoituksellesi suuren tuoton
- Usein on kiire ja tarjous voimassa lyhyen ajan

Miten ennaltaehkäistä?

- Suhtaudu epäilevästi voittoihin tai yllättäviin yhteydenottoihin
- Älä tee hätiköityjä päätöksiä rahanpyynnöissä
- Suojaa omaisuutesi pankkisi antamin keinoin
- Salaa puhelinnumerosi
- Älä anna maksukorttisi tietoja kenellekään

Mitä jos tulen huijatuksi?

- Sulje urkittu maksuväline ja ota yhteys pankkiisi
- Tee rikosilmoitus
- Ota yhteyttä auttavaan tahoon

ÄLÄ JÄÄ YKSIN!

Hätätilanteessa soita 112

Pankkien sulkunumero
020 333
24/7

Rikosuhri-päivystys:
116 006
arkisin 9-20

Lisää tietoa aiheesta:
mummonmarkanvartijat.fi

MUMMON MARKAN VARTIJAT

TUNNISTATKO HUIJAUKSET OVELLA JA ASIOILLA?

Kotiovella

- Huijari voi
  - pyrkiä asuntoon esiintyen valehenkilönä esim. poliisina, kotipalvelun työntekijänä tai huoltohenkilöstönä tarkoituksenaan varastaa rahaa tai tavaraa
  - väittää sinun ostaneen huijarilta palvelua, josta nyt vaatii maksua
  - tarjoutua auttamaan sinua asioinnissa ja vaatii siitä isoa korvausta
  - pyytää sinulta apua vieden samalla omaisuuttasi
- Laskemme huijaamiseksi myös aggressiivisen kotimyynnin

Asioidessa

- Huijari yrittää urkkia maksukorttisi pin-koodin ja sitten yrittää varastaa kortin sinulta
  - harhauttamalla katseesi maksupäätteestä
  - nappaamalla lompakon tai laukun
  - esiintymällä valepoliisina
- Huijari voi myös yrittää napata nostamaasi käteistä rahaa

Miten suojautua huijauksilta ovella ja asioilla?

- Älä päästä ketään kutsumatonta sisään asuntoon edes ilmaisen tuotteen tai kartoituksen vuoksi
- Älä taivu painostukseen
- Suosi lähimaksua
- Suojaa huolella PIN-koodisi maksaessasi
- Älä anna maksukorttiasi kenellekään!

ÄLÄ JÄÄ YKSIN!

Hätätilanteessa soita 112

Pankkien sulkunumero
020 333
24/7

Rikosuhri-päivystys:
116 006
arkisin 9-20

Lisää tietoa aiheesta:
mummonmarkanvartijat.fi

MUMMON MARKAN VARTIJAT

TUNNISTATKO EPÄASIALLISEN PUHELIN- JA KOTIMYYNNIN?

Puhelinmyynti

- Tarjotaan ilmaista tuotetta tai kokeilujaksoa
- Kertomatta jää
  - Tilauksen jatkuminen kestotilauksena
  - Peruutusehdot ja hinta
- Myydään tarpeettomia laitteita tai palveluita

Kotimyynti

- Remonttihuijaukset
  - Tarpeettomia/ylimitoitettuja remontteja
  - Hinta on kohtuuton/markkinoita kalliimpi
  - Kauppaehdot jätetään kertomatta
  - Painostetaan kaupantekoon mm. pelottelemalla, kaveeraamalla tai valehtelemalla
- Korjaushuijaukset
  - Ilmainen kartoitus
  - Kartoittaja väittää löytäneensä vikaa
  - Kauppias tarjoutuu korjaamaan olemattoman vian
- Palvelu (esim. siivous, katon pesu) suoritetaan ensin ja tämän jälkeen pyydetään maksua aggressiivisesti, vaikka uhri ei ole suostunut palveluun

Miten suojautua epäasialliselta kaupanteolta?

- Älä päästä ketään kutsumatonta sisään asuntoon
- Älä anna tehdä ”ilmaisia” palveluita tai kartoituksia
- Älä taivu painostukseen, vaadi harkinta-aika
- Jos ostat, pyydä kirjallinen tarjous, tee hintavertailua ja kysy muiden mielipidettä asiasta
- Tilaamatonta tuotetta ei tarvitse maksaa
- Uskalla sanoa ”ei kiitos”
- Pysy selvillä kiinteistösi kunnosta välttyäksesi tarpeettomilta remonteilta

Vanhustyön keskusliitolta saa neuvoja remonttikysymyksiin, numero alla.

ÄLÄ JÄÄ YKSIN!

Hätätilanteessa soita 112

Kuluttaja-neuvonta
029 505 3050
Ma, ti, ke, pe klo 9-12 ja to 12-15. Apua sopimusasioihin ja kauppiaiden kanssa toimimiseen.

Korjausneuvonta ikääntyneille
09 350 860 13
Arkisin 9-15. Asunnon remonttitarpeiden arviointia ja neuvontaa korjausavustuksissa.

Lisää tietoa aiheesta:
mummonmarkanvartijat.fi

MUMMON MARKAN VARTIJAT

NÄIN TORJUT TALOUDELLISEN HYVÄKSIKÄYTÖN

- Älä anna korttiasi tai verkkopankki-tunnuksiasi **kenenkään** käyttöön
- Hoida itse raha-asiasi ja seuraa tiliotteitasi säännöllisesti
- Kun tarvitset toisen apua raha-asioiden hoitamiseen, tee pankissa valtakirja
- Aseta rajat auttamiselle
- Tee edunvalvontavaltuutus tulevaa varten
- Hae herkästi apua vailla häpeilemistä

NÄIN TORJUT HUIJAUKSET JA PETOKSET NETISSÄ JA PUHELIMESSA

- Tunnista huijauksen erityispiirteet
- Suhtaudu epäilevästi voittoilmoituksiin tai yllättäviin yhteydenottoihin
- Älä tee hätiköityjä päätöksiä rahanpyynnöissä tai kauppatilanteissa
- Tee markkinointikielto
- Älä anna maksukorttisi tietoja tai tunnussanojasi
- Maksa verkko-ostokset luottokortilla tai laskulla
- Käytä kaksivaiheista tunnistautumista kirjautuessasi sähköpostiin tai sosiaalisen median tileillesi
- Pidä virusturva kunnossa ja salasanat tallessa
- Salaa puhelinnumerosi ja osoitteesi

NÄIN TORJUT HUIJAUKSET OVELLA JA ASIOILLA

- Varusta ulko-ovesi ovisilmällä
- Älä avaa ovea tuntemattomille
- Suosi ostoksilla lähimaksua 50 euroon asti
- Suojaa huolella PIN-koodisi ostoksia maksaessa
- Suojaa huolella PIN-koodisi korttiautomaateilla
- Älä anna maksukorttiasi kenellekään!

NÄIN TORJUT EPÄASIALLISEN KAUPANTEON

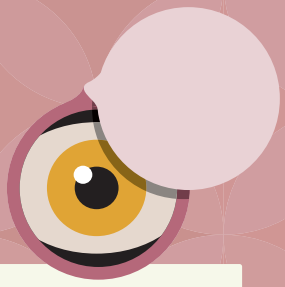

- Varusta ulko-ovesi ovisilmällä
- Älä päästä ketään kutsumatonta sisään asuntoon
- Älä anna tehdä ”ilmaisia” palveluita tai kartoituksia
- Älä taivu painostukseen, vaadi harkinta-aika
- Jos ostat, pyydä kirjallinen tarjous, tee hintavertailua ja kysy muiden mielipidettä asiasta
- Pysy selvillä kiinteistösi kunnosta, niin vältyt tarpeettomilta remonteilta
- Uskalla sanoa ”ei kiitos”

Lisää tietoa aiheesta:
mummonmarkanvartijat.fi

MUMMON MARKAN VARTIJAT

KUN TARVITSET APUA LÄHISUHDEVÄKIVALTAAN

Hätänumero 112
Kiireellisissä tilanteissa.

Nollalinja
080 005 005
24/7
Tukipuhelin lähisuhdeväkivallan uhreille. Turvakotien yhteystiedot ja paikkatilanne.

Valtakunnallinen Kriisipuhelin
09 2525 0111
24/7
Erilaisiin elämän kriiseihin.

Turvallisen vanhuuden puolesta - Suvanto ry
www.suvantory.fi
Apua, tukea ja neuvontaa ikääntyneille ja heidän läheisilleen kaltoinkohtelua ja väkivaltaa vastaan.

Rikosuhripäivystys
116 006
ma-pe 9-20
Rikosprosessiin liittyvää apua ja neuvontaa kaikille rikoksen uhreille, todistajille ja uhrin läheisille.

Muista lisäksi:

Oman kunnan sosiaali- ja terveyspalvelut
Väkivaltatyö kuuluu kunnille. Ota tilanteesi rohkeasti puheeksi ammattilaisen kanssa.

Oikeusaputoimistojen oikeusapu sekä talous-ja velkaneuvonta
Apua lakiasioissa, sekä taloudenhallintaan ja velkojen selvittelyyn.

KUN EPÄILET TULLEESI HUIJATUKSI

Hätänumero 112
Myös kiireellisessä omaisuusvahingon uhkassa.

Poliisi
Tee rikosilmoitus poliisilaitoksella tai verkossa poliisi.fi

Rikosuhripäivystys
116 006
ma-pe 9-20
Rikosprosessiin liittyvää apua ja neuvontaa kaikille rikoksen uhreille, todistajille ja uhrin läheisille.

Pankkien sulkunumero
020 333
24/7
Pankkikorttien ja verkkopankkitunnusten sulkupalvelu kaikkien pankkien asiakkaille.

Kuluttajaneuvonta
029 505 3050
ma, ti, ke, pe klo 9-12
ja to 12-15
Apua sopimusasioihin ja kauppiaiden kanssa toimimiseen.

Luottokielto
Esimerkiksi identiteettivarkaustilanteissa vapaaehtoinen luottokielto osoitteista asiakastieto.fi ja bisnode.fi

Lisää tietoa aiheesta:
mummonmarkanvartijat.fi

MUMMON MARKAN VARTIJAT

TUNNISTATKO TALOUDELLISEN KALTOIN-KOHTELUN SEURAUKSET?

Taloudellisen hyväksikäytön seurauksia ovat pelko, pettymys, häpeä ja turvattomuus, jotka saatavat aiheuttaa fyysisiä oireita ja mielenterveysongelmia. Talousvaikeudet ovat tyypillisiä hyväksikäytön seurauksia. Joskus ikääntynyt saattaa itse antaa luvan toiselle käyttää maksukorttiaan, vaikkapa kauppa-avun merkeissä, mutta hyväksikäyttöön se ei oikeuta. Avun pyytämisen ja antamisen rajat on hyvä tiedostaa ja tunnistaa.

Hyväksikäytön aiheuttamia vahingollisia seurauksia:

- Säästöjen ja omaisuuden menetystä
- Käyttövarojen vähenemistä, josta voi aiheutua vaikeutta maksaa asumismenoja, elämisen kuluja ja lääkemenoja
- Velkaantumista luottotietojen menetystä, tulojen ja omaisuuden ulosmittausta
- Toimeentulotuen tarvetta

Välttääksesi joutumasta uhrina suurempiin vaikeuksiin:

- Reklamoi aina laskuista, joita et ole itse tehnyt
- Ilmoita heti pankkiin asiattomista tilitapahtumista tai hävinneistä tunnuksista ja korteista
- Jos olet joutunut uhriksi, selvitä tilanteesi heti
- Tee rikosilmoitus: se auttaa tilanteesi selvittämistä ja on joihinkin auttamisen keinoihin edellytyksenä
- Auttamisen mahdollisuuksiin vaikuttaa tilanteesi, mutta apua ja neuvoja toimeentulon vaikeuksiin saa Kelalta ja sosiaalitoimelta, pieneen tarpeeseen diakonialta
- Seuraavista paikoista saa apua velkaantumisen selvittämiseksi ja maksujärjestelyjen edellytyksistä:

Oikeusaputoimistojen talous- ja velkaneuvonta
yhteystiedot oikeus.fi

Takuusäätiö
p. 09 6126 340, takuusaatio.fi

Sosiaalinen luototus
löytyy sosiaalipalvelujen yhteydestä, jos kotikuntasi tarjoaa palvelun

Lisää tietoa aiheesta:
mummonmarkanvartijat.fi

MUMMON MARKAN VARTIJAT

TUNNISTATKO, MILLOIN ON SYYTÄ HUOLESTUA?

On syytä huolestua itsestään, kun:

- joku käyttää luottamustasi väärin painostamalla, uhkaamalla tai salaamalla tarkoituksenaan hyötyä rahoistasi, omaisuudestasi tai muusta sinulle tärkeästä asiasta (irtain, auto, lääkkeet)
- muuttaa tahtomattasi luoksesi
- estää sinulta itsenäisen asioinnin ja päätöksenteon
- joudut pelkäämään läheistäsi

Huolestu, kun tietämäsi ikääntynyt:

- on saanut uusia outoja tuttavia tai majailijan luokseen
- näyttää rahoittavan jonkun toisen elämistä
- ei kykene hoitamaan elämisen kustannuksia
- on menettänyt rahaa, omaisuuttaan tai tavaroitaan

Muita huolestuttavia havaintoja ikääntyneestä, kun:

- hänen käytöksensä tai olemuksensa on muuttunut
- hän on hämillään, mutta ei osaa tai ei halua sanoittaa tilannetta
- hänelle on ilmaantunut outoja mustelmia tai oireita
- hän näyttää pelkäävän ja kieltäytyy puhumasta

NÄIN AUTAT IKÄÄNTYNYTTÄ:

- Kerro ikääntyneelle sopivalla tavalla havaintosi ja huolesi
- Kysy, tarvitseeko hän apuasi, anna sitä toivotulla tavalla ja kuuntele, mitä ikääntynyt haluaa kertoa
- Ohjaa hänet avun piiriin (esim. auttavat puhelimet, diakonia, sosiaalityö, turvakoti) ja ole hänen tukenaan

HUOLI-ILMOITUS

Jokainen voi tehdä iäkkäästä, myös tuntemattomasta henkilöstä puhelimitse, paperisella tai sähköisellä lomakkeella huoli-ilmoituksen, jonka saatuaan kunnan vanhuspalveluiden sosiaalityö varmistaa ikääntyneen palvelutarpeen.

Ikääntynyt voi aina varata itselleen ajan tarvitessaan palveluita.

Kun epäilet jonkun käyttävän ikääntyneen rahoja tai muita varoja, tee ilmoitus edunvalvonnan tarpeessa olevasta henkilöstä:

Digi- ja väestötietovirasto
0295 536 256
ma-pe 9-12

ÄLÄ JÄÄ YKSIN!
Hätä-tilanteessa soita 112

Lisää tietoa aiheesta:
mummonmarkanvartijat.fi

MUMMON MARKAN VARTIJAT

Turvallisen vanhuuden puolesta –Suvanto ry:n toiminnan tarkoituksena on ikääntyneisiin kohdistuvan kaltoinkohtelun, hyväksikäytön ja väkivallan ehkäiseminen sekä tietoisuuden lisääminen.

Suvannossa tehdään asiakastyötä, josta saa lisätietoa olemalla yhteydessä työntekijöihin verkkosivulla olevin ajankohtaisin tiedoin www.suvantory.fi

Yleinen tiedustelu ja materiaalit:
Toiminnanjohtaja
janne.pulkkinen@suvantory.fi
puh. 050 469 0050

Postiosoite:
Nordenskiöldinkatu 18 A,
00250 Helsinki

Tarkemmin yhdistyksestä:
www.suvantory.fi

”Mummonmarkan vartijat” oli Suvanto ry:n hanke, jossa lisättiin ikäihmisten tietoisuutta taloudellisesta kaltoinkohtelusta, petoksista ja huijauksista sekä niiltä suojautumisesta 2018-2021.

www.mummonmarkanvartijat.fi

MUMMON
MARKAN
VARTIJAT

MUKANA
ELÄMÄNOTE
-OHJELMASSA
2018–2021

Suvanto ry
Turvallisen vanhuuden puolesta

TURVALLISEN VANHUUDEN PUOLESTA 30 VUOTTA
30
SUVANTO RY